

الفصل الرابع: في صلاة الخوف والمطاردة

فصل چهارم: نماز خوف و مطارده (۱)

صلاة الخوف مقصورة سَفراً، وفي الحضر إذا صليت جماعة أو فرادى. وإذا صليت جماعة فالإمام بالخيار إن شاء صلى بطائفة ثم بأخرى وكانت الثانية له ندباً، والأفضل أن يصلي كما صلى رسول الله (ص) بذات الرقاع.

نماز خوف^(۲) در هنگام سفر و در وطن شکسته است، چه جماعت خوانده شود، چه فرادا. اگر به جماعت خوانده شود، امام اختیار دارد که اگر بخواهد با گروهی و پس از آن با گروهی دیگر نیز نماز بخواند و در این حالت نماز دوم برای او مستحب می‌باشد؛ و یا بهتر است آن‌گونه که پیامبر در غزوة ذات الرقاع نماز خواندند، نماز بخواند.

ثم تحتاج هذه الصلاة إلى النظر في شروطها وكيفيةها، وأحكامها.

بررسی شروط، کیفیت و احکام نماز خوف

أما الشروط: فإن يكون الخصم في غير جهة القبلة، وأن يكون فيه قوة لا يؤمن أن يهجم على المسلمين، وأن يكون في المسلمين كثرة يمكن أن يفترقوا طائفتين، يكفل كل طائفة بمقاومة الخصم، وأن لا يحتاج الإمام إلى تفريقهم أكثر من فرقتين.

شروط نماز خوف: [نماز خوف در صورتی صحیح است که] دشمن در جهتی غیر از قبله باشد و چنان نیرویی داشته باشد که مسلمانان از حمله او در امان نباشند. همچنین تعداد مسلمانان آن قدر باشد که بتوانند دو گروه شوند، تا گروهی نماز بخوانند و گروهی توان مقاومت در برابر دشمن را داشته باشند و لازم نباشد که امام لشکر مسلمانان را بیشتر از دو گروه کند.

وأما كيفيةها: فإن كانت الصلاة ثنائياً صلى بالأولى ركعة وجلس، فيقوم من خلفه ويتمون ثم يستقبلون العدو، فيقوم للثانية وتأتي الفرقة الأخرى فيحرمون ويدخلون معه في ثانيته وهي أولاهم، فإذا جلس للتشهد أطال، ونهض من خلفه فأتوا وجلسوا، فتشهد بهم وسلم.

1 - نماز در حالت ترس شدید، مانند زمانی که در میدان جنگ درگیری شدید و رو در رو ایجاد شده است. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء دوم، صلاة: ص

2 - یعنی نماز ترس، مانند میدان جنگ بین حق و باطل. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء دوم، صلاة: ص 139)

کیفیت نماز خوف: اگر نماز دورکعتی باشد امام جماعت باید با گروه اول یک رکعت نماز بخواند و بنشیند تا نمازگزاران پشت سر او برخیزند و نماز خود را تمام کنند، و به جنگ بروند و گروه دوم به صف بایستند، و امام برخیزد و رکعت دوم خود را بخواند؛ نمازگزاران در این حال با تکبیرة الاحرام وارد رکعت اول خود می‌شوند که رکعت دوم امام است و وقتی امام برای تشهد می‌نشیند، آن قدر این کار را طول دهد تا نمازگزاران پشت سرش بتوانند برخیزند و رکعت دوم را بخوانند و به او برسند؛ سپس همراه آن‌ها تشهد خوانده، سلام می‌دهد.

فتحصل المخالفة في ثلاثة أشياء: انفراد المؤتم (بالأفعال لا بالنية فصلاته جماعة)، وتوقع الإمام للمأموم حتى يتم، وإمامة القاعد بالقائم. وإن كانت ثلاثية فهو بالخيار إن شاء صلى بالأولى ركعة وبالثانية ركعتين، وإن شاء بالعكس، ويجوز أن يكون كل فرقة واحداً.

بنابراین نماز خوف از سه نظر [با نماز جماعت] اختلاف دارد:

[اول] در فرادا بودن نماز مأموم (در عمل و نه در نیت، زیرا نمازش به جماعت است).⁽³⁾

[دوم] منتظر ماندن امام برای مأمومین تا نمازشان را تمام کنند؛

[سوم] امامت کسی که نشسته برای کسی که ایستاده است.

اگر نماز، سه‌رکعتی باشد، امام می‌تواند با گروه اول یک رکعت بخواند و با گروه دوم دو رکعت، و یا برعکس. جایز است که نماز را با هر کدام از گروهها به صورت جداگانه نیز بخواند.

وَأما أحكامها، ففيها مسائل:

احکام نماز خوف:

الأولى: كل سهو يلحق المصلين في حال متابعتهم لا حكم له، وفي حال الانفراد يكون الحكم على ما قدمناه في باب السهو.

اول: اگر نمازگزاران در نماز خوف جماعت شک کنند، به آن اعتنا نمی‌شود، اما اگر فرادا نماز بخواند حکم شک در نماز عادی را به همان صورت که پیشتر بیان شد دارد.

الثانية: أخذ السلاح واجب في الصلاة ولو كان على السلاح نجاسة، ولو كان ثقیلاً يمنع شيئاً من واجبات الصلاة لم یجز.

دوم: همراه داشتن سلاح در نماز خوف واجب است، حتی اگر سلاح، نجس باشد، اما اگر سلاح به قدری سنگین باشد که برخی از واجبات نماز را نتوان انجام داد همراه داشتن آن جایز نیست.

1- به این صورت که گروه اول رکعت دوم نمازشان را فرادا میخوانند و قبل از امام سلام می‌دهند، و گروه دوم نیز رکعت دومشان را فرادا خوانده تا به تشهد و سلام

امام برسند. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء دوم، صلاة: ص 140)

الثالثة: إذا سها الإمام سهواً يوجب السجدين ثم دخلت الثانية معه، فإذا سلم وسجد لم يجب عليها اتباعه.

سوم: اگر امام جماعت خطای سهوی انجام دهد، به طوری که سجده سهو بر او واجب شود و سپس گروه دوم بر او وارد شوند، هنگامی که سلام نماز را بگوید و سجده کند تبعیت از او بر گروه دوم واجب نیست.

وأما صلاة المطاردة وتسمى صلاة شدة الخوف، مثل أن ينتهي الحال إلى المعانقة والمسايقة، فيصلي على حسب إمكانه واقفاً أو ماشياً أو راكباً، ويستقبل القبلة بتكبيرة الإحرام ثم يستمر إن أمكنه، وإلا استقبل بما أمكنه وصلى مع التعذر إلى أي الجهات أمكن. وإذا لم يتمكن من النزول صلى راكباً، ويسجد على قربوس سرجه، وإن لم يتمكن أوماً أيماءً، فإن خشى صلى بالتسبيح ويسقط الركوع والسجود، ويقول بدل كل ركعة: سبحان الله والحمد لله، ولا إله إلا الله والله أكبر.

نماز مطارده، یا نماز ترس شدید:

هنگامی است که وضعیت جنگ منتهی به جنگ رو در رو و تن به تن شود؛ که در این صورت نمازگزار هر طور که بتواند نمازش را می خواند، ایستاده، در حال حرکت و یا سواره، و تکبیرة الاحرام را رو به قبله می گوید و اگر می تواند [در ادامه نماز] رو به قبله بماند، وگرنه هر چه قدر توانست رو به قبله بایستد و با وجود عذر، به هر طرف که بتواند نماز بخواند. اگر نتواند پیاده شود سواره نمازش را بخواند و بر بلندی زین اسبش سجده کند، و اگر نتواند اشاره می کند، و اگر می ترسد، تنها با تسبیح گفتن نماز بخواند و در این حال رکوع و سجده ساقط می شود، و به جای هر رکعت می گوید: «سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر».

فروع :

چند نکته:

الأول: إذ صلى مومياً فأمن أتم صلاته بالركوع والسجود فيما بقي منها، ولا يستأنف ما لم يستدبر القبلة في أثناء صلاته. وكذا لو صلى بعض صلاته ثم عرض الخوف أتم صلاة خائف ولا يستأنف.

اول: اگر با ایما یا اشاره نمازش را آغاز کرد و به محل امنی رسید آنچه باقی مانده است را باید با رکوع و سجود کامل کند. اگر در حال نماز پشت به قبله نکرده باشد لازم نیست نمازش را از ابتدا بخواند؛ همچنین اگر نماز را عادی شروع کند و موردی اتفاق بیفتد که موجب ترس شود، نمازش را به صورت نماز خوف کامل می کند و نیازی نیست نمازش را از ابتدا بخواند.

الثاني: من رأى سواداً فظنه عدواً فقصر أو صلى مومياً ثم انكشف بطلان خياله لم يعد، وكذا لو أقبل العدو فصلى مومياً لشدة خوفه، ثم بان هناك حائل يمنع العدو.

دوم: اگر کسی از دور سیاهی‌ای ببیند و گمان کند که دشمن است و نمازش را شکسته یا با اشاره بخواند و بعداً بفهمد اشتباه کرده است، نیازی به تکرار نماز نیست؛ همچنین اگر دشمن به او روی آورد و او نمازش را به دلیل ترس شدید با اشاره بخواند و بعد بفهمد که میان او و دشمن مانعی وجود داشته است، نیازی به تکرار نماز نیست.

الثالث: إذا خاف من سيل أو سبع جاز أن يصلي صلاة شدة الخوف.

سوم: اگر از سیل یا حیوان درنده بترسد، جایز است که نمازش را به صورت نماز خوف شدید بخواند.

تتمة: المتوكل والغريق يصليان بحسب الإمكان، ويوميان لركوعهما وسجودهما ولا يقصر واحد منهما عدد صلاته، إلا في سفر أو خوف.

خاتمه: کسی که در باتلاق فرو رفته است، یا کسی که در حال غرق شدن باشد آن‌گونه که بتواند نماز را به جا می‌آورد، و برای رکوع و سجده، اشاره می‌کند و از تعداد رکعات نماز چیزی را کم نمی‌کند، مگر اینکه در سفر یا ترس باشد.

